

סיום מסכת שבת

1. **על מסכת שבת (קנ"ז דפים) השנייה בש"ס וראשונה בסדר מועד** (אחרי מסכת ברכות-היחידה בסדר זרעים):
  - א. **במסכת שבת 24 פרקים** והיא הגדולה ביותר בסדר מועד.
  - ב. **מסכת שבת**, כשמה, עוסקת **בהלכות שבת ומצוותיה** - **מצוות עשה ומצוות לא תעשה**, **מדאורייתא ומדרבן, מצוות והלכות המתאפיינים ב**: 1. **שביתה ואיסור מלאכה** (כדלהלן). 2. **איסור הוצאה** מרשות לרשות **וטלטול** מדאורייתא, איסור, שבשונה משאר ל"ט מלאכות, מוקדש לו חלק גדול במסכת. 3. **מצוות עשה**, זכור שמור.
  - ג. **מאפייני מלאכה בשבת**: 1. **איסור יצירה מוחשית** (לא קלקול), **שלא תלוי במאמץ** (נשיאת ארון בחדר מדרגות) **ולא בתוצאה** (פרי, רווח), כגון, כתיבת 2 אותיות או הבערת אש. 2. **מלאכת מחשבת**, **כוונה מראש** לביצוע המלאכה (יצירה, כתב, הבערה).
  - ד. **מסכת שבת גדולה** (קנ"ז דפים ב- 24 פרקים) ועוסקת **בנושאים רבים ומגוונים** שלא ניתן למצותם בדף אחד. לכן, התייחסנו בדף זה רק לנושאים ראשיים או הקשורים ישירות לשבת ולהלכות שבת.
2. **תוכן המסכת**: המסכת עוסקת, בין היתר, ב-
  - ה. **פעולות והכנות** שעל אדם **לעשות לפני ולצורך השבת** (הטורח בע"ש) ואלו **שאסור לעשותן סמוך לכניסת השבת** (תפירה, תספורת ועוד).
  - ו. **נרות שבת**: מקורם, מטרתם וחשיבותם; סוגי השמנים, החומרים והכלים המותרים, עדיפים או האסורים בשימוש בהדלקת נרות שבת.
  - ז. **ל"ט מלאכות האסורות בשבת**: הגדרת **מלאכה** (אבות) **ותולדותיה**, תוקף האיסור ומקורו, אופני עשייתה ושיעוריה בחומרים השונים, **בשוגג ובמזיד**. ובכללן, דיון מפורט ב-**מלאכת הבישול**, בישול **באש** בדרגת חום מתאימה (דאורייתא), **בחום השמש**, **בהטמנה**, **הצנעה** ועוד (דרבנן), של **אוכל מוצק חי ומבושל**, **נוזל**, לפני השבת ובמהלכה. **הוצאה וטלטול**, הגדרת **הרשויות מדאורייתא** (יחיד ורבים) **ומדרבנן** (כרמלית, מקום פטור), **הוצאה מרשות לרשות** לסוגיה. **לבוש ותכשיטים** שמותר ללבוש או לענוד בשבת ובאיזה אופן. **מלאכות ה-בונה, חורש, כותב, אורג** (מלאכות בעשיית בגד) **וצייד**. דיני **שביתה בהמה** בשבת. **דיני דליקה** בשבת (האסור והמותר).
  - ח. **דיני מילה בשבת**: המותר והאסור לעשות בשבת, במילה בזמנה ובמילה שלא בזמנה, בהתאם לילד, מינו, מצב, זמן ואופן לידתו ועוד.
  - ט. **דיני שבות**: מלאכות שחז"ל אסרו כסייגים כדי להימנע מחילול השביתה בשבת, ומכאן השם "שבות", ובהן **דיני מוקצה על סוגיו**. דיני **מקח וממכר, תחום שבת, עובדין דחול בשבת** ועוד.
3. **מנושאי המסכת**:
  - י. **מלאכות פעולות לפני כניסת שבת**: כל מלאכה שיש בעשייתה לפני כניסת השבת חשש שתימשך לתוך השבת, אסורה. כגון, **יציאת חייט עם המחט**, או **סופר עם הקולמוס**, מחשש לטלטול ברשות הרבים אחרי כניסת השבת, **קריאה לאור הנר** סמוך לכניסת שבת שמא יטה, **תספורת** או כניסה **לבית המרחץ** לפני מנחה מחשש לביטול מנחה, **סחיטה** ועוד.
  - יא. **נרות שבת**: מטרתם - **עונג שבת**. **מותר לעשותם** מכל חומר **המאיר היטב וסדיר** (לא חומר שעלול לגרום לחילול שבת), אולם **מותר** בשימוש לכל. הנרות אסורים בהבערה וכיבוי.
  - יב. **נרות חנוכה**: מטרתם - **מצוה ופרסום**. **עשויים** מכל חומר שבוער (המהדרים בשמן זית). **אורם אסור** בשימוש.
  - יג. **מלאכות דאורייתא הן ל"ט מלאכות ותולדותיהן** (אסורות כהלכה למשה מסיני) ומלאכות **"שבות"**: **מלאכת** שחז"ל אסרו, מעבר **לדרישת השביתה בשבת**. אלו מלאכות שאינן אסורות מהתורה אך דומות למלאכות דאורייתא או שעלולות לגרום לעשיית מלאכות האסורות מהתורה, ומכאן השם **"שבות"**. כגון **איסור מסחר**, הגבלת **תחום שבת** (כרמלית, מבוי, גגות ועוד), **איסורי מוקצה** לסוגיו, **איסור "עובדין דחול"** ועוד.
  - יד. **סוגי מלאכה - אסור, פטור ומותר**: **אסור** (העובר על מלאכה בשוגג חייב חטאת/אות ובמזיד בעדים והתראה חייב סקילה), **פטור** (שהעובר עליה פטור אבל אסור לעשותה), **מותר** (מלאכה שמותר **לכתחילה לעשותה** ואין בה כל איסור, כמו הכנות סוגי אוכל מסוימים בשבת, יציאה לרשות הרבים עם לבוש / תכשיט מסוים, ועוד. או מלאכה **שהותרה חרף איסורה**, אם **למצוה** (קרבן, **ברית מילה** - כל צרכי מילה דוחים שבת פרט **למלאכה שניתן לעשותה מערב שבת**) או **לפיקוח נפש** (בניסיון להציל אדם).
  - טו. **הרשויות לעניין הוצאה וטלטול בשבת**: **מדאורייתא**, ללא זיקה לבעלות, הן: **רשות היחיד** - שטח של 4x4 טפחים המגודר בגדר בגובה 10 טפ' או מונמך/מוגבה 10 טפ' כלפי סביבתו כשאוויר **רשות היחיד** לא מוגבל! **רשות הרבים** - מקום שרוחבו לפחות 16 אמה ורבים עוברים בו (יש דורשים 60 ריבוא!). **אוויר רשות הרבים רק עד 10 טפ' מדרבנן**: **כרמלית** - מקום ששטחו ראוי לרשות היחיד, אבל הוא **אינו מובחן** מסביבתו (גדר / גבוה / נמוך) **ואין רבים משתמשים** בו (ימים, שדות). **מקום פטור** - מקום ששטחו פחות מ-4x4 טפ' או **חלל** רשות הרבים או כרמלית שמעל ל 10 טפ', אין בו איסור טלטול והוצאה. **בית סאתיים** = גודל **חצר המשכן**.
  - טז. **איסור הוצאה וטלטול**: האיסור, לו מוקדש חלק גדול במסכת, **נלמד ממסעות בני ישראל במדבר**. זהו **איסור ייחודי**. כי **מחד, הוא אינו מלאכה** (אין יגיעה/עבודה ואין יצירה) **ומאידך**, נדרשות בו **עקירה והנחה** של החפץ המוצא / המטולטל. **מטרתו** - מנוחה בשבת על ידי הפסקת פעילות ותנועה בשבת - ניתוק בין החול לשבת ע"י ניתוק בין תחומי **רשות היחיד** (אל יצא איש ממקומו) **לרשות הרבים**. **תחומים אלו ייחודיים רק לשבת** (לא לדיני ממונות, לא לקניין, לא לטומאה וכו').

יז. **בישול בשבת:** בישול באש (של מאכל או משקה בטמפרטורה המתאימה לו) אסור מדאורייתא. כל צורת בישול אחרת (ע"י חום השמש, מיקרוגל...) האסורה, האיסור מדרבנן. תבשיל שהיה ראוי למאכל (גם ע"י הדחק) בזמן כניסת שבת וכן אם אין חשש להבערת אש בשבת, מותר להשאירו על גבי הכירה, כולל הטמנה, למשך השבת, ובלבד שזה לא "מוסיף חום" אלא רק "שומר חום" (פלטתה, מיחם). ויש להבחין בין בישול באש (דאורייתא) לבישול אחר, בין "יז סולדת" (45° ומעלה) ללא סולדת, בין משקה (גם מאכל המכיל נוזל) ליבש.

יח. **בגדים, תכשיטים או כלים:** בגדים ותכשיטים (הראויים לאשה / לאיש) שאין חשש שיורדו ברשות הרבים (כדי להראותם או מפני בושה), אינם משא, ומותר לצאת אתם בשבת. מותר לצאת גם עם דברי רפואה שאין עשויים או יכולים להורידם ברה"ר (פרוטזה...). גם נשק דינו כתכשיט ומותר לשאתו בשבת.

יט. **שיעורי מינימום בשבת:** יש מלאכות בהן נדרש שיעור מינימום ("שיעור חשוב") להיחשב כמלאכה, בהתחשב במקובל (כגון, כתיבת שתי אותיות, הוצאה-עקירה מרשות אחת והנחה ברשות אחת, הוצאת נוזל (משקה)-רביעית, ומוצק (מאכל)-גרוגרת, הולכת 4 אמות ברה"ר...). תוך הבחנה בין הוצאה (רציפה), לזריקה והושטה מרשות לרשות.

כ. **זליקה בשבת:** לדעת הרוב איסור כיבוי מדרבנן. בחשש סכנה והצלה מדליקה (אוכל, בגד, כתבי קודש) מותר.

כא. **מוקצה ושבות בשבת:** טלטול מוקצה מחמת חסרון כיס או שאין עליו תורת כלי (חומר גלם/כסף) או שנעשה מוקצה בכניסת שבת אסורים בטלטול. מוקצה מחמת איסור מותר לטלטל לצורך גופו או מקומו, ומוקצה מחמת מיאוס מותר לטלטל תמיד. מותר לטלטל על ידי בסיס לדבר המותר ואסור לטלטל בסיס לדבר האסור לבדו. ביו"ט אין הקלות.

4. **הפרק האחרון - מי שהחשיך:** דן ב-אדם שהיה בדרך בערב שבת והחשיכה לו השבת ובידו כסף או דבר אחר שאסור לטלטלו בשבת. הפתרון, יתן את כיס המעות לגוי שאתו, ובאין גוי יניחנו על בהמתו ויחמר (-איסור דרבנן). **במותר ובאסור לעשות עבור בעל חיים בשבת,** תוך הבחנה בין הכרחי לבהמה לבין תוספת לה, בין בעל חיים שמזונו מוטל עליו (כלב, עז, חמור...) לבין הניזון לבדו (חיה, עוף בר...).

5. **המשנה האחרונה:** דנה בהפרת נזרים (ע"י אב/בעל) ובהתרתם (ע"י חכם) בשבת, לצורך ושלא לצורך, באטימת חלון ומדידה.

6. **קטע סיום:** החל מ-ומדבריהם למדנו,

קנו ע"ב	שבת	פרק עשרים וארבעה	מי שהחשיך
<p>"ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת". עולא איקלע לבי ריש גלותא חזייה לרבה בר רב הונא דיתביב פאוןא דמאי, וקא משח ליה. אמר ליה: אימר דאמרי רבנן מדידה דמצוה, דלאו מצוה מי אמור? - אמר ליה: מתעסק בעלמא אנא.</p>			

הדרן עלך מי שהחשיך וסליקא לה מסכת שבת

7. **הערות סיום - המנהג לעשיית סיום מסכת:**

כב. **המקור ל"סיום מסכת"** (קיי"ח, ב): אמר אבבי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן. - יבוא לי (שכרי) שכאשר אני רואה ת"ח המשלים מסכתו (שלמד) עושה אני יו"ט (סעודה) לחכמים.

כג. **מהרש"א** (רבי שמואל אליעזר הלוי איידלס, 1555-1631): "וסמך לזו הסעודה איתא במדרש, דעושין סעודה לסיומא של תורה. וע"כ נקראת הסעודה זו בלשון סיום דבעי דשלים (-משלים, מסיים) מסכתא וק"ל" (=קל להבין).

כד. **מהר"ם מינץ** (רבי משה בן רבי יצחק הלוי מינץ, 1420-1482): וכשבאו לסוף המסכתא, ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר, יומא דראוי לתקן סעודה נאה לכבוד התורה ותלמידיהון, ואז ראוי לקבץ כל הקהל כשבא הרב לסיים.

כה. **המהרש"ל** (רבי שלמה לוריא, 1510-1573): דאפילו מי שלא סיים מסכתא זו, מצוה רבה שישמח עם המסיים. דהא אבבי, אע"ג דהוא גופא לא סיים, אפילו הכי עביד יומא טבא לרבנן. ולפי הגר"א, באותיות של המילה "סיום" הערך הנגלה של האות והערך הנסתר שלה שווים: ס=מך=60, י=ז=10, ו=ו=6, מ=ם=40. לכן דין המשתתף רק בסיום מסכת כדין המסיים עצמו.

תזכו למצוות!